

ΑΝΑΤΟΛΙΚΑΙ ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑΙ

ΟΙ ΕΡΩΤΕΣ ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ:

Ἐάν ἐπρόκειτο, ὡς ὁ ζωγράφος, νὰ σύρωμεν τὰς πρώτας χονδράς γραμμάς, ἐφ' ὧν θὰ ἐκτυλιχθῇ βραδύτερον καὶ θ' ἀποτυπωθῇ ἐν λεπτομερείᾳ καὶ ποικίλμασιν ἡ ὅλη εἰκὼν, ἡ κυριωτέρα βεβαίως θὰ ἦν ἡ τοῦ ἔρωτος, δεδομένης τῆς σκιαγραφήσεως τῆς Σμυρναϊκῆς κοινωνίας.

Ἀλλὰ πρὸ τούτου μία ἐξήγησις.

Ὁ πίναξ ὅστις ὁλόγυμνος προβάλλει πρὸ ἡμῶν ἐπὶ τοῦ τρίποδος εἶναι τόσῳ μικρὸς, καὶ τόσῳ ἀφ' ἐτέρου πλούσιος εἰς παραλλαγὰς ὁ ἐξεικονιστέος αὐτὸς Ἔρως, ὥστε εἴμεθα ἠναγκασμένοι ἐκ τῆς γραμμῆς ταύτης νὰ φιλοτεχνήσωμεν ἐν μέρος μόνον ἀπαρallάκτως ὡς ὁ μέλλων ν' ἀποτυπώσῃ ἐν ῥόδον θὰ συμπεριλάβῃ βέβαια ἐν συμπυκνώσει ὅλα τὰ πολυποίκιλα εἶδη του. Γνωστὸς ὁ συμφυρμὸς καὶ ἡ ἀνάμιξις τῶν ἐθνότητων ἐν Σμύρνῃ: Ὁ Ἕλλην ἐν τῇ ἰδίᾳ ὁδῷ συνωθεῖται πρὸς τὸν τοῦρκον μὲ τὸ κόκκινον φέσι του· ὁ τοῦρκος ἀντικρύζει τὸν Ἑβραῖον μὲ τὴν ποδῆρην του τῆ βενον· ἐκεῖνος διαγκωνίζεται μὲ τὸν Ἀρμένιον, καὶ αὐτὸς μὲ τὸν Πέρσην, τὸν Ἀγγλον ἢ τὸν Φράγγον τῆς Ἀνατολῆς. Ὅλοι δὲ αὐτοὶ ἔχουσι τὰ ἔθιμά των, τὰς ἰδέας των· καὶ οἱ ἔρωτες βεβαίως τοῦ σαρικοφόρου τοῦ ἐπάνω μαχαλᾶ, συνεννοουμένου διὰ τῆς γλώσσης τῶν ἀνθέων του, δὲν δέονται διὰ τῆς ἰδίας τακτικῆς ἣν μετέρχεται κατὰ τὰς ἀπόκρεω ὁ μυρόεις χορευτὴς τῶν λεσχῶν. Τί νὰ κάμωμεν; Νὰ τοὺς παρακολουθήσωμεν ὅλους ἐν σειρᾷ; Φοβούμεθα — καὶ παραβλέπομεν μίαν στιγμήν τοῦ χώρου τὰ ὅρια — ἐὰν ἀρχίσωμεν, ἔξαφνα, ἀπὸ τῶν τούρκων, μήπως συλληφθῶμεν ἐκεῖ πλησίον τινὸς δικτυωτοῦ χαρεμίου, ἀφ' οὗ ἀπαστράπτει ἀναμμένων κανεὶς μαῦρος μαῦρος ὀφθαλμὸς χανουμίσσης, καί... εἰς τὰς ἐρήμους τουρκικὰς ὁδοὺς, ξεύρετε, τοιαῦται

ἐπισκοπήσεις ἀπαιτοῦσι κάποτε βαρύν, πολὺ βαρύν φόρον...
 ῥάχεως.— Νὰ τοὺς ἀναζητήσωμεν εἰς τὰς ἀρμενικὰς συνοικίας;
 Ἐπρεπε τότε νὰ ἐπαναλάβωμεν ἐδῶ — καὶ δειλιῶμεν — ἐρωτι-
 κὰς ἐκμυστηρεύσεις ὡσάν ταύτας :

«Τὸ πρόσωπόν σου ὅσῳ κιοφτὲ μοιάζει μισοψημένο
 ποῦ ὅσῳ τὸ τηγάνι παίζει.

Ὅταν τὸ βλέπω γίνομαι ὅσῳ ἀνακατωμένο
 ταχίνι μὲ πετμέζι.

Τὰ μάτια σου μοῦ φαίνονται ὅσῳ μαῦροι καβουρμάδες
 Τὰ μάγουλά σου ὅσῳ καλοὶ κολοκυθοντολμάδες...»

Καὶ ἀναλόγως τὰ ἐπίλοιπα. — Νὰ σὰς εἴπωμεν πῶς ἀγαπῶ-
 σιν οἱ Ἑβραῖοι; Ἐρωτήσετε τὸν κύριον Τζιβανόπουλον Οἱ εὐρω-
 παῖζοντες; Τοὺς βλέπετε εἰς τὰ σαλόνιά σας. Καὶ πρὸ τοῦ ἐμ-
 φανοῦς τούτου embarras de choix προσηλούμεθα εἰς μόνον
 τοὺς ἰδικούς μας· εἶναι οἱ πλείοτερον ἐξέχοντες εἰς τὴν ἐξεικό-
 νισιν, ἔνεκα καὶ τῆς πληθύος καὶ τοῦ ἐνδιαφέροντος ἐν τῇ συγ-
 κρίσει πρὸς τοὺς ἀθηναϊκοὺς, καὶ τῆς ἀτομικῆς σφραγίδος ἣν με-
 ταξὺ τῶν ἄλλων ἰδιαίτατα φέρουσι. Καὶ... ἀρχίζομεν, μὲ μίαν
 προσφώνησιν ὡς εἰς τὰ ἔπη τοῦ κ. Ἀντωνιάδου.

ὦ ἔρως ! γλυκεῖα ἀπόλαυσις ἄνευ πόνων, ὡς σὲ διύλισε, σὲ διε-
 χώρισε καὶ οὕτω — καρπὸν ἄνευ τοῦ φλοιοῦ — σὲ γεύεται, σὲ ἐκτιμᾷ,
 σὲ αἰσθάνεται ἢ ἀδρὰ συμυρναϊκὴ καρδίᾳ· ὡκεανὲ ἀτελείωτε, σὺ ὅστις
 ἐπνίξεις Βερθέρους ἐντὸς τῶν κυμάτων τῆς πικρίας σου καὶ ὅστις
 ἐδῶ, ὡς ὑπὸ ἔλαιον, ἀπαλύνεσαι, γλαυκιᾶς, ἡρεμοῦσαι καὶ ἀφί-
 νεις διαυγῆς, κρυσταλλώδης νὰ σὲ αὐλακίζωσιν ὡς λίμνην ὁλό-
 φαιδροὶ ἑορταστῶν μορφαί, αἵτινες μὲ τὸ ἄσμα εἰς τὰ χεῖλη, ὡς εἰς
 εὐκαιρίαν πανηγύρεως κατοπτρίζονται μίαν στιγμὴν ἐντὸς σου καὶ
 παρέρχονται. Σὺ στεῖρον ἀκανθῶν ῥόδον καὶ ἄνευ πτυχῆς νέφους
 οὐρανέ. Σὺ !.. Σὺ !.. Ποῦ ἀλλαχοῦ, εἶπέ μοι, ποθητὲ θεέ, ὅς
 μόνος μὲ τὸν Βάκχον τοῦ Ὀλύμπου μας ἀπέμεινες, ποῦ θὰ σὲ
 συναντήσῃ τις οὕτως ἐλαφρὸν, ἐκδοτον ἐν τῇ παιδικῇ ἀφροντι-
 σίᾳ σου, οὕτω γελαστὸν ἄνευ πανουργίας, οὕτω παιδικῶς λατρευ-
 ὄμενον ; Ποῦ ;...

Διότι — ὅπως ὁμιλήσωμεν ὀλιγώτερον ῥωμαντικά — οὐδέν συν-
 ηθέστερον καὶ εὐκολώτερον ἐν Σμύρνῃ τοῦ ἔρωτος. Δὲν ὑπάρ-
 χει — δὲν ὑπῆρχε τοῦλάχιστον πρὸ δεκαετίας μόλις — νέος εἰς
 τὸν περιπαθῇ αὐτὸν τόπον μὴ ἔχων ἀναρτήσῃ τὴν εἰκόνα του
 ὑπὸ μορφήν τρυφεροῦ τινος ἀγγέλου εἰς ἄκρον τι τῶν στηθῶν
 του καὶ ἔχων ὠρισμένην τὴν ὥραν τῆς λατρείας του, ὡς ἐκείνην
 τοῦ γεύματος, τοῦ περιπάτου, τοῦ ὕπνου. Συνήθης τοιαύτη ὥρα
 θεωρεῖται ἀκόμη τὸ δειλινὸν καὶ εἰς τοῦτο σὺν ἄλλοις ἐμφαίνε-
 ται τὸ ἰδιάζον τῆς σμυρναϊκῆς αὐτῆς σφραγίδος. Διότι, ἐπὶ τέ-
 λους, καθ' ὅλους τοὺς τόπους καὶ χρόνους, ἀπὸ τῶν ἀγυιῶν τοῦ
 Ἀγρινίου μέχρι τῶν παρισινῶν βουλευδάρτων, καὶ ἀπὸ τῆς ἀρπα-
 γῆς τῆς Ἑλένης ὑπὸ τοῦ Πάριδος μέχρι τῆς εὐδοίμονος ἐποχῆς
 τῶν ἐρώτων τῶν ζυθοπωλείων, τὸ μηχανουργεῖον αὐτὸ τῆς ἀγά-
 πης οὐδέποτε ἔπαυσε τὰς ἐργασίας του, ἀλλ' ὁ τρόπος τῆς ἐν-
 ασκήσεως τῆς τέχνης αὐτῆς παραλλάσσει. Οὕτως ἐν ταῖς ἐπαρ-
 χiais — διὰ νὰ μὴ ῥίψωμεν τὸ βλέμμα ἀχανέστερον — ἐπιτελεῖ-
 ται «μετὰ φόβου θεοῦ.» ἐν Ἀθήναις σεμνοτύπως, ὑπὸ πρόσχημα
 φιλίας εἰς τὴν αἴθουσαν ἢ *intimité* εἰς τὸ ἰδιαιτερον δωμάτιον·
 ἐν Σμύρνῃ γίνεται ἀπλούστατα : — φανερά !

Περὶ τὸ δειλινὸν δηλαδή ἐκάστης ἡμέρας, ἅμα τὰ ἀνὰ τὰ
τσαρσεῖα ἐργαστήρια κλείσωσι τὰς πύλας των καὶ αἱ σκιαὶ τῆς
 νυκτὸς ἀρχίσωσιν ὁλοὲν νὰ πυκνῶνται, αἱ ἀπώτεραι συνοικίαι
 τῆς πόλεως παριστῶσι πολλαχοῦ ἀσύνηθες θέαμα. Εἰς πλεί-
 στας τῶν θυρῶν καὶ παρὰθύρων, κάποτε καὶ ἐν τῇ καμπῇ τῆς ὁ-
 δοῦ, μὲ τὴν κεφαλὴν ἔξω παρατηρεῖ τις γυναικείας μορφὰς ἐστο-
 λισμένας ἐν σμυρναϊκῇ ἀφελείᾳ, συχνὰ μὲ τὸ γιασεμή ἢ τὸ τριαν-
 τάφυλλον ἐπὶ τῆς ὀλολεύκου *καζάκας* ἂν ὄχι τῆς κόμης, καὶ
 ἀφιομένους εἰς μακρὰς ὁμιλίας ἡρέμα μετὰ κομποῦ νεανίου, ἱστα-
 μένου ἐκεῖ που ἐν τῇ ὁδῷ. Πέραν οἱ διαβάται παρέρχονται καὶ
 ἀδιάφοροι, ἐκτὸς πρὸ τοῦ αἰφνιδίου τῶν βηματισμῶν «τῆς μαμᾶς»
 εἰς τὴν αὐλὴν ἴστανται ἐκεῖ φιλομειδῶς ἀντιμέτωποι. *Κάμνουσι*
κόρτε ...

Νομίζετε ὅτι ἡγωνίσθησαν πολὺ διὰ νὰ κελαδήσωσι τὴν γλυ-
 κεῖαν αὐτὴν διωδίαν; Ὅτι ἐνεστερνίσθησαν τὴν ὑπομονὴν τοῦ Ἰῶδ,

ἐξητμίσθησαν εἰς ἐπιστολάς μυρωμένας, ἐκάμφθησαν εἰς φιλοφρονήματα, ἐπολιόρκησαν συστηματικῶς; "Ὅτι «ἐκλαυσαν, ἀπέθαναν τῆς πείνης, ἐχορτάσθησαν μὲ χολήν, ἔφαγον κροκόδειλον,» ὡς λέγει κάπου ὁ Χάμλετ; Τίποτε ἀπὸ ὅλα αὐτά· ὁ κύριος ἀπ' ἐδῶ — εἶναι δὲ τῆς σειρᾶς τῆς δεσποινίδος, ἐννοεῖται — διήλθε προχθὲς τῆς οἰκίας της — καὶ κάθηται εἰς τὴν ἁγία *Κατερίνα*. Ἐν μέσῳ τοῦ ὁμίλου τῶν γυναικῶν, ὅστις ἐλευθέρως πλημμυρεῖ τὴν θύραν τὸ κατώφλιον καὶ μέρος τῆς ὁδοῦ ἔξω, κατὰ σύστημα σμυρναϊκόν, τὸ βλέμμα του συνηντήθη μετὰ τοῦ ἰδικοῦ της· οὐδέτερον αὐτῶν ὑπεχώρησε. Τῷ ἤρεσε... Δὲν ἤξεύρω ἐὰν ἤρεσε καὶ αὐτός εἰς ἐκείνην, ἀλλὰ εἶναι γνωστὸν εἰς τὰς φίλας ὅτι εὕρισκεται ἀπὸ καιροῦ ἐν ἐφεδρεῖα... «Οὐφ! ἐκεῖνος ὁ σαχλὸς ὁ Γιάννης! οὔτε νὰ τὸν ὀδῇ θέλει πειά!...» Παρῆλθε τὴν ἀκόλουθον ὁ παρατηρητὴς τῆς προχθὲς μ' ἐπιμονώτεραν ἔντασιν εἰς τὸ βλέμμα καὶ γλυκυτέραν ἔκφρασιν ἐπὶ τῆς μορφῆς; "Ε, ἀπὸ τῆς σήμερον, τῆς αὔριον τὸ πολὺ, ἢ μικρά σου φίλη τὸν ἀναμένει...

*
* *

"Ἀλλοτε ἡ βασιλεία τοῦ *χόρτε* ἦν ἀπέραντος· ὅλοι πῶ ἀπέτιον φόρον λατρείας. Κάθε σχεδὸν παράθυρον καὶ βωμός· καὶ ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ συνηντᾶτε δύο, τρεῖς ἐνίοτε. Ὑπῆρξε μάλιστα χρυσοῦ ἐποχὴ, καθ' ἣν ἐν ἀποκέντρῳ γωνίᾳ τῆς πόλεως, ἐκεῖ πρὸς τοὺς κήπους εἶχε καθιερωθῇ εὐρεῖα ἀνοικτὴ περιοχὴ, οἶονεῖ ἐκκλησίᾳ, εἰς ἣν πάντες κοινῇ, ἐν ἐξουσίᾳ καὶ ἐπιφύτῳ, ἐλάτρευον τὸν φιλόπολιν θεόν. Ἦτο τὸ *ἀλάρι τὸ ἐξουσίᾳ* καὶ ἀνὰ τὴν χλοερὰν αὐτοῦ ἔκτασιν, καθ' ἐκάστην δὲ τὴν ἡλίου ἡδύνατο ὁ ὀφθαλμὸς νὰ ἐντρυφήσῃ εἰς πυκνὰ συμπλέγματα ἀσκεπῶν κορασίδων μετὰ νέων, τὰ ὅποια ἐπλανῶντο, συνεφέροντο ἢ ἐκάθηντο ἀναπαυτικῶς ἐπὶ τῶν χόρτων, ἐκχυνόμενα, ἐν πρωτοτύπῳ εἰδυλλίῳ, εἰς ἐκμυστηρεύσεις, γλυκογέλωτας, ᾄσματα. —

Ἀλλὰ σήμερον μετὰ τόσων ἄλλων, καὶ ἡ συνήθεια αὕτη διεγράφη. Τὸ quai — ἐν τεμάχιον Παρισίων ὃ προσεκολλήθη οἶονεῖ δι' *avulsio* εἰς τὴν πρῶν ἀφελῇ παροχθίαν — παρεμβλήθην ἀποτόμως ἐν τῇ κοινωνικῇ τῆς Σμύρνης δράσει, μετήλλαξεν οὐ μόνον τὰς σκηνογραφίας, τὰ τοπεῖα ἀλλὰ καὶ τὸν ροῦν τῶν ἐκ-

τυλισσομένων σκηνῶν. Ὅλη ἡ προσοχή ἐπ' αὐτοῦ. Διὰ τῶν δύο ἀπεράντων του ἄκρων, καὶ διὰ δύο γιγαντιαίων χειρῶν κρατεῖ, σφίγγει, περιπτύσσεται εἰς μεγαθηριώδη ἀγκάλην τὴν Σμύρνην ὁλόκληρον καὶ ὑποτάσσει αὐτὴν, ὡς μαγνητισθεῖσαν ὑπὸ τὰ νεύματά του, τὰς ἀπαιτήσεις, τοὺς νεωτερισμούς. Καὶ ἐκείνη κλίνουσα, πιεζομένη τῷ παραχωρεῖ ἀνὰ ἓν ὅλα — τὰς ἀνέσεις της, τὰς ὀρέξεις, τὰς ἐλευθερίας, τὰ ἰδεώδη της, τὸ παρελθόν! ... Ἄλλ' ἡ ἐκτραχήλισις ἐξακολουθεῖ, μεγεθύνεται. Καὶ μίαν ἡμέραν μετὰ ζωηροτέραν σαγήνευσιν ἦν πρὸ τῶν ὁμμάτων της ἀρύεται ἀκόρεστον, παρυσινίζον, ὡς ὀργιαστῆς ἐπιτήδειος ὑπὸ τὴν πλοῦσιν της ἐσθῆτα, τὴν ὅποσαν ὅπως τῷ ἀρέσκει περιβάλλεται, θὰ ἐπιζητήσῃ τὴν τιμὴν της, ὡς τοῦ ἔρωτός των τὸν λιδανωτόν! ...

Ἀλλὰ καὶ μὴ ἐπιμείνητε πολὺ εἰς τὴν εὐστάθειαν αὐτῶν τῶν ἐρώτων. Ἐὰν φύωνται ὡς μύκητες, ἀποσθένουνται ὅμως ὡς τὰ ἡμερόδια φύλλα τῶν ἀθηναίων δημοσιογράφων. Ἐδῶ δὲ εἶναι εὐκόλον νὰ συναντήσῃς κατὰ τὸν στίχον τοῦ Μυσσεῖ· «ἀτελειώτους ἔρωτας, ὡσὰν τὰς λιτανείας.» Καὶ εἰς αὐτὸν τὸν εὐδαίμονα τόπον, ἔνθα ἡ καλλονὴ περιβαλλομένη μυρίας σαγηνευτικὰς μορφάς, ἐμφανίζεται ἀνὰ πᾶν βῆμα συγχίζουσα τὸ βλέμμα, ὡς τὰ δειγμάτων ἐν τῇ ἐκλογῇ, ἡ προτίμησις ὁμολογουμένως τῆς μιᾶς θὰ ᾖν ἀμάρτημα. ὅπερ δὲν θὰ ἐπέτρεπε πιστεύομεν οὐδ' αὕτῃ ἡ ἀνεκτικότης

πορεῖ νὰ ἐγερθῇ ἢ
ἐν στόμα διὰ νό

Ὡστε... τὰ περὶ

Τρικουπῇ κατὰ το

Διότι ὅλαι τὰ ἔχουσιν.

Μακράκη. Ἐδῶ ἀντιθέτως εἰμ-

nos vos: Νὰ ἔχουσιν αἱ γυναῖκες

ἢ τὰς ἐγκλείσῃ εἰς ἓν φίλημα.

ἢ ῥυθμιστικὰ νομοσχέδια τοῦ κ.

ιστον ἐνταῦθα δὲν θὰ εὐδοκίμουν.

Ἀλλὰ ἐρωτήσατε καὶ τὴν ἀξιότιμον δεσποινίδα, ἀπ' ἐκεῖ. Il n'est pas dans les habitudes — διὰ νὰ μεταχειρισθῶμεν λέξεις, τὰς ὅποιας ἡμιγαλλίζουσα θὰ ἔρριπτεν ἄφευκτα — τοιαύτη τις ὀθελικὴ κατάστασις. Ἐκείνη, κύριέ μου, ἐννοεῖ τὸ γοῦστο της. Τράκι καὶ τὸ καλειδοσκοπίον ν' ἀλλάσῃ τοπεῖα καὶ πρόσωπα. Καὶ κατὰ τοῦτο εἶναι ἡ ζωντανὴ τοῦ οὐρανοῦ της ἀντανάκλασις. Ἀρέσκεται μᾶλλον εἰς τὰ μικρὰ νεφύδρια τὰ στολίζοντα διὰ τῆς

ἀντιθέσεώς των τὴν μονότονον γαλανότητα τοῦ ὀρίζοντος, τὰ διαβατικά, τὰ εὐδιάλυτα εἰς τὴν πρώτην πνοὴν τῆς ἰδιοτροπίας τῆς παρὰ εἰς τὰ ζοφερά ἐκεῖνα αἰσθήματα — θὰ ἐλέγομεν σύννεφα — κάτω τῶν ὁποίων εἶναι κίνδυνος νὰ σκιασθῇ ἡ χαρά τῆς, ἡ ἐλαφρότης, ἡ εὐζωία τῆς. Τί τὰ θέλει αὐτά! Εἰμποροῦν νὰ ἐκσπάσουν εἰς κεραυνούς, νὰ διαλυθῶσι μίαν ἡμέραν εἰς δάκρυα. Καὶ ἐκείνη τὸ πολὺ-πολὺ θὰ ἐνόει δύο τρεῖς σταγόνας ἐνίστε, τὰς ὁποίας αὐτὴ νὰ καταβιδάζῃ κατὰ βούλησιν, ὡς τὰ ἀμερικανικά ἐκεῖνα μηχανήματα, δι' ὧν ἐπιζητεῖται νὰ ἐρεθίζωνται οἱ δακρυγόνοι ἀδένες τοῦ οὐρανοῦ.

* *

Καὶ ὅμως ἐκ τῆς ἀφειδίας αὐτῆς, μεθ' ἧς σκορπίζεται ἡ ἀγάπη, μὴ νομίσητε ὅτι ζημιώνει ἡ ἠθική. Οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ ὑποθέτομεν ὅτι αἱ δύο αὗται ἀντίπαλοι γείτονες διάκεινται ἐν τόσῃ ἀρμονίᾳ, ὅση ἐν Σμύρνῃ. Ἐδῶ ὁ ἔρως εἶναι παιδιὰ, passo-tempo ἐν διάμεσον. Οὕτε αἰσθητικὸς, σοβαρὸς ὡς ἐν ἀρχῇ τὸν παρεστήσαμεν, ἀλλ' οὕτε ὑλίκος, γνήσιον τέκνον τῆς Ἀφροδίτης ὡς τὸν ὀνειρεύονται ἄλλοι. Τὸ πολὺ πολὺ — καὶ αὐτὸ ἀρχαιότερον ὡχρανθὲν σήμερον πρὸ τῆς ἀκτινοβολίας τῆς προικὸς — νὰ καταλήξῃ εἰς τὸν γάμον· αὐτὴ εἰμπορεῖ νὰ ᾔῃαι ἡ ὑλιστικώτερα λύσις τοῦ δράματος. τε μὲ προϋποθέσεις, μὲς — καὶ δὲν ὁμιλοῦμεν ἐκ τῶν εὐδοκίμουσων

συνηθειῶν τοῦ τόπου.

Ἡ συμριναία δύναται ὡς εἰς ὅλους ὁ ἥλιος, τὰς αἰγληστεράς ἀκτῖνας ἡς· δύναται ἀστενοχώρως νὰ ὑποστῇ τὴν ἔκλαμψιν τοῦ ἡλίου καὶ ἐκστάσεως· νὰ σᾶς βαυκαλίσῃ μὲ τὸ μινύειον καὶ ἐλεστέρων ἐρωτικῶν ἐξομολογήσεων, αἱ θὰ ἐγαργάλιον τετριμμένον Δονζουάνον, ν' ἀφήσῃ ὑμῖν ἐν χορῷ ἐκ τοῦ εὐμέστου κοίτου ἀφειδότερον μέρος τοῦ σαρκίνου τῆς πλοῦτου εἰς τὴν παρὰ τὴν ἀγκάλην· νὰ μείνῃ μεθ' ὑμῶν μεσονύκτιον ἐπὶ τῆς ἡμέρας, ἐν τῷ σκότει τοῦ δρόμου, δανείζουσα ὑμῖν τὴν χεῖρα καὶ τὴν κόμην καὶ τὰ δροσερά ἴσως κοράλλια τῶν χειλέων τῆς, ἀλλὰ — μὴ

ζητήσετε! — δὲν θὰ δανείσῃ ὑμῖν οὐδέποτε τὸ κεφάλαιον ἄνευ τοῦ ὁποίου θὰ ἐσύρετο εἰς τὴν ἀποστέραν τῶν πτωχεύσεων... Κατὰ τοῦτο διαφέρει, νομίζω, τῆς ἀτθίδος. Πολλὰ, ἀλλὰ τίποτε· ὅχι ἓν, ἀλλὰ πολλὰ... Καὶ εἰς τὴν φιλαργυρίαν αὐτὴν ὑπόκεινται καὶ σύζυγοι καὶ κόραι καὶ πτωχοὶ καὶ εὐποροί.

Ἐκείνην τὴν σκηνὴν, ἣν συναντᾶτε συνηθέστατα ἐντὸς τῶν ἀθηναϊκῶν σαλονίων, καθ' ἣν ἐπὶ ἀπαλοῦ σοφᾶ προκύπτει ἐν τρυφερωτάτῃ ἐγγύτῃ ἡ σύζυγος γνωστοῦ καθηγητοῦ ἢ ὑπαλλήλου μετὰ σφριγηλοῦ σπαθοφόρου, ἐνῶ πέραν εἰς τὸ βάθος ἡδυπαθῶς χειροθίγεται ἡ σύζυγος πάλιν ἐκείνου μετὰ κομποῦ dandy τῶν πλατειῶν — τὴν σκηνὴν αὐτὴν δὲν θὰ ἀτενίσῃτε ὑπὸ τὴν στέγην οἰκίας σμυρναϊκῆς. Ἐδῶ ἡ σύζυγος, ἡ μήτηρ, πρὸ παντὸς εἶναι σύζυγος καὶ μήτηρ. Κάτι τι ἑτεροκίνητον. Δὲν ἀνήκει εἰς ἑαυτὴν ὥστε νὰ ἔχῃ καὶ τὴν διάθεσίν της· ἀλλὰ καὶ ἂν ἦν κυρία αὐτοῦ τοῦ δικαίωματος, πάλιν δὲν θὰ εἶχε τὴν διάθεσιν, ἀπὸ τῆς ἄλλης ἐπόψεως. Τί τὰ θέλετε! Θεωρεῖ ἑαυτὴν εὐτυχῇ ὅπως εὐρίσκεται. Elle y est, elle y reste. Ἄλλα ἑνστικτα, πλὴν συζυγικῶν, δὲν τῇ ἐγείρονται... Τὴν ἡμέραν ἐκείνην τὴν ἐπίσημον τοῦ γάμου της, πᾶς λογαριασμὸς μετὰ τοῦ παρελθόντος, μετὰ παντὸς ὅ,τι δὲν καλεῖται οἰκογένεια, ἐκλείσθη. Καὶ μόνον ἀπόλυτος κοινωνικὴ βία εἰμπορεῖ ποτε, μετ' ἐνδομύχους συγκρούσεις, ἀπέναντι τοῦ συζύγου νὰ τὴν χρεώσῃ... Ἐν τῇ κατωτέρᾳ τάξει τοῦτο ἐξαιρέτως παρατηρεῖται μᾶλλον σύνηθες. Ἐκεῖ ἡ πολυτέλεια ἀνέτρεψε τοὺς ὅρους τῆς ὑπάρξεως. Ἡ τιμὴ θεωρεῖται μικρὰ πρὸ τῆς τιμῆς... τῶν ἐλκυστικῶν κομψευμάτων. Καὶ κάτω αὐτῶν ἀφανίζεται, σόει, ὡς Δυσδοιμόνα ὑπὸ τὸ ἀπαλὸν προσκεφάλαιον...

Ἡ κόρη ἀφ' ἑτέρου — συνειδησὶν τῆς ἠθικῆς αὐτῆς ἀξίας εἰς βαθμὸν ἱερότητος. «Τὰ πάντα πλὴν τῆς τιμῆς.» Νέα κοινωνικὰ ρεύματα ἢ τελματώδεις κληρονομικαὶ καθιζήσεις δὲν τῇ ἐμάρανεν ἔτι τὸ δένδρον, ὅπερ ἀπὸ ἐτῶν — δουλείας ἐτῶν — ἐρριζοδόλησε βαθέως εἰς τὰ στήθη της. Ἐπὶ τῶν πρασίνων κλάδων του, τὰ ὅποια στέφει τώρα ἡ δρόσος καὶ ἡ ἀνθήσις, ἡξεύρει ὅτι θ' ἀναδοθῶσιν ἐν ἡδύτῃ μιᾷ ἡμέρᾳ εὐχυμοὶ καρποὶ καὶ κάτω

τῶν εὐσκίων φυλλωμάτων του, ὡς ὁδοιπόρος ὄν μαστίζει κούρας, θά ἔλθῃ ὑπὸ τὸν καυστικὸν ἥλιον τοῦ βίου νὰ κλίνη ἐλαφρὰ τὴν κεφαλὴν ἐπιζητοῦσα τὴν ἀνάπαυσιν ἐκεῖ, ὅπου ἄλλως θά τὴν ἐξεδίωκεν ἡ ἐρημία πυρίπνους, ἀπελπίς... Ἐπειτα δὲν βλέπει ἀκόμη τὴν ἀνάγκην, δὲν ἐκορέσθη ἀκόμη — καὶ πῶς! — ὡς ἀλλαχοῦ ἔλων τῶν παιδικῶν ἀπολαύσεων τόσῳ ἐνωρίς, ὥστε νὰ ἐπιζητήσῃ λαιμάργως τὸ κατακόρυφον τοῦ γυναικείου πόθου. Προσεπικυρεῖ ἡ ἀνατροφή ἀνατροφή ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡθικοπρεπής, ἀλλὰ τί καλλίτερον ἀπότομος, ἡ ὁποία προαλείφει τὴν κόρην εἰς οἰκοκυράν, εἰς μητέρα. Ὀλόγυρα ὀφθαλμοὶ πολλοὶ καὶ γλῶσσαι πλείοτεραι περὶ τοῦ διαθήματος. Καὶ εἰς τὸ τέλος αἱ μεγάλαι προῖκες ἐλλείθουσιν ὡς ἡ αἴγλη αὐτῶν θαμβώσῃ τὸ ὄμμα τοῦ ἀδιακριτωτέρου ἐξεταστοῦ...

Ἐπὶ ὅμως καὶ ἐπὶ τὸν λόγον ἀντικειμενικὸς οὗτος; ἡ ἠθικωτέρα κατάστασις τοῦ σμιρναίου νέου. Μὴ τὸν ἀκούετε αὐτόν! Εἰμπορεῖ ἐν τῇ φιλικῇ στυφύλῃ του νὰ σᾶς ἐκτυλίξῃ σειρὰν ἐρωτικῶν «bonnes fortunes» ἢ νὰ διαπλάσῃ κόσμον μυθιστορικὸν ἡδονῆς μὲ καταδιώξεις τῆς γελαστῆς ἐκείνης κυρίας ἣτις τώρα παρέρχεται ἐνώπιόν του, καὶ ἀνταλλαγὰς πολυσημάντων βλεμμάτων, καὶ ἀποκαλύψει λατρείας καὶ ἐρωτος τοῦ ὁποίου κατατακτεῖται ἐπὶ τέλους ζηλευτὴ σκηνὴ κλαπεῖσα ἀπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ Κορανίου. Ὁχι! Δὲν εἶναι οἷς φαντάζεται νὰ εἶναι καὶ μετὰξὺ ἐκατὸν — ἀλλὰ νὰ θέσῃ ποιητῶν εἰς τὰ ὄνειρά, δὲν θ' ἀπαντήσῃτε δύο ἐκκεντρωμένους τὸ πνεῦμα γορικὸν αὐτῶν πρόγραμμα — ὡς νὰ ἦσαν ἀπὸ τὰ τέταρτα τοῦ ἑλλαστος... Ἐν τῇ ἐκτελέσει πάντες θά προσκρούουσιν, — ἀλλὰ ὡς οἱ σύγχρονοί μας ποιηταί. Πότε — ἀλλὰ ἐν τῇ μέσῳ, ἡ ὠχραίνουσα τὸ πρόσωπον καὶ τὰ χεῖρά, — ἀλλὰ ἐν τῇ μέσῳ, ἡ ἀδεξιότης — καὶ πλεονεχτεῖ καὶ ἀπὸ τῆς ἀσμιρναίας — θά ἐγείρῃ ἐξ ἀντικειμένου τὸν οἶκτον, πότε ὁ χρόνος — διότι ὅλοι ἐργάζονται — θά ὑστερήσῃ, τὸ δὲ συμπέρασμα δύναται κάποτε νὰ περικλεισθῇ ἐν πλασίῳ, καθ' ὃ ἐτοιμόπιντος ράβδος ὀπίσω φευγούσης — γοργότητι ράχως, λευκάζει πρωτίστως ἐν μέσῳ τοῦ πίνακος.

Ἄλλὰ συνηθέστερον κἂν οὔτε διέρχεται τοῦ νοῦ του τοιαύτη τις χίμαιρα. Τὴν σύζυγον ὁ νέος θεωρεῖ πατροπαραδότως, ἐν-
στικτικῶς, ὡς διαυγῇ ἀντανάκλασιν τῆς μητρὸς ἢ ἀδελφῆς του.
Καὶ κατὰ τοῦτο ἡ οἰκογένεια ἐν Σμύρνῃ εἶναι ἐξησφαλισμένη.
Ὁ σύζυγος δὲν ἐξαναγκάζεται — πλὴν τῶν ἐξαιρέσεων εἰπομεν,
νὰ ἦ ἐδῶ Ἄργος. Δύναται νὰ κάθηται ἀργὸς ὅσον ἀφορᾷ αὐτὸ
τὸ ζήτημα. Αἱ ἀπότομοι ἢ μεμελετημένοι ἐπιθέσεις τοῦ ἐλευθέ-
ρου συνταγματικοῦ πολίτου, τοῦ ἐπιζητοῦντος τὰς οἰκογενεια-
κὰς σχέσεις ἀκριδῶς διὰ σχέσεις οἰκογενειακάς, δὲν τὸν ἀπει-
λοῦσι γύρω, ὡς ἐχθρὸς ἄγνωστος. Καὶ ἡ ἔλλειψις κινδύνου κα-
θιστᾷ περιττὴν καὶ τὴν ἄμυναν. — Ἴδου ὁ βαρύτερος λόγος τῆς
σμυρναϊκῆς ἐλευθεριότητος, ὑπὸ ἰδίων τύπον. Διὰ τὸν Σμυρναῖον
ἡ σύζυγος ἐνέχει τι τὸ ἀπόρρητον, τὸ ἀπαράβιαστον· ἀντι-
κρύζεται πρὸς τὴν ἐπιγραφὴν, ἀφαιρεῖται ἐκεῖ ἐπ' ὀλίγον, ἀλλὰ
βλέπει ὅτι δὲν τῷ ἀπευθύνεται καὶ παρέρχεται. Εἰς τὰ ὄμματα
τοῦ Ἀθηναίου αὕτη προβάλλει ὡς ἐπιστολὴ ἀνοιγεῖσα τὸ ἀπόρρη-
τόν της ἐξητμίσθη, δὲν ὑφίσταται. Καὶ γνωρίζετε ἀνάγνωσιν;
Εἰμπορεῖτε ἀξιόλογα νὰ τὴν διέλθῃτε... Τρόπος τοῦ βλέπειν!
Ποῖος τῶν δύο ἔχει δίκαιον;
— Τὸν λόγον ἔχει τοῦ λοιποῦ ὁ κ. Δαμαλᾶς...

ΜΙΧΑΗΛ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ